

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СИСТЕМА ОСВІТИ В ІРЛАНДІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до курсу «Порівняльний аналіз освітніх систем»

Київ - 2007

УДК 378.014.6 (417) (072.8)
ББК 74.584 (4 Ірл) Я723
З 33

Укладач: *Запорожченко Юлія Григорівна*, магістранта кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий редактор: *Леценко Марія Петрівна*, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

З 33 Запорожченко Ю. Г. Система освіти в Ірландії: методичні рекомендації до курсу «Порівняльний аналіз освітніх систем» / Ю. Г. Запорожченко. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2007. – 45 с.

У методичних рекомендаціях представлений досвід Ірландії з організації національної системи освіти в контексті євроінтеграційних перетворень. Подано загальні відомості про країну, відображено основні етапи становлення ірландської освіти. Охарактеризовано основні ланки системи освіти Ірландії. Проаналізовано особливості модернізації ірландського освітнього менеджменту, зокрема процес децентралізації.

Методичні рекомендації можуть бути використані студентами, аспірантами, докторантами, здобувачами у процесі дослідження зарубіжного педагогічного досвіду, викладачами ВНЗ різних рівнів акредитації у ході викладання курсів з теорії та історії педагогіки, спецкурсів з порівняльної педагогіки.

ББК 74.584 (4 Ірл) Я723
© Запорожченко Ю. Г., 2010.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Ірландія: загальні відомості.....	5
Становлення і розвиток ірландської системи освіти.....	9
Система освіти в Ірландії.....	15
Модернізація освітнього менеджменту.....	27
Висновки.....	37
Список використаних джерел.....	39
Додатки.....	42

ВСТУП

У сучасному інформаційному суспільстві розвиток освіти перебуває під впливом інтеграційних процесів, глобалізації, демократизації, створення єдиного інформаційного простору тощо. Ці, а також інші зміни відбулися такими стрімкими темпами, що зумовили потребу негайного перегляду та реформування освіти на всіх рівнях, оскільки існуючі системи не можуть повністю задовольнити сучасні запити і потреби. Дійсно, нині жодна держава не задоволена системою своєї освіти – всі в пошуках новацій, які б давали відчутні результати.

Питання про те, яка система освіти краща, в Європі не стоїть, бо історично цей континент має широку палітру підходів, традицій та звичаїв у даній галузі. «Єдність у розмаїтті» та «Доповнення замість протиставлення» – ці принципи повинні стати провідними у світогляді як науковців, так і пересічних громадян XXI століття. Дійсно, пожвавлення інтегративних процесів у різних сферах життєдіяльності закономірно зумовлюють потребу широкого розвитку співробітництва різних країн, в тому числі і в галузі освіти. Тобто шляхом систематичного вивчення, узагальнення, оцінювання і поширення міжнародного досвіду на базі етнічних національних культурних здобутків, можна ефективно вдосконалювати вітчизняну модель освіти відповідно до вимог нового суспільства.

Серед розмаїття систем освіти розвинутих європейських країн особливе місце посідає ірландська. Вона привернула нашу увагу з декількох причин:

- по-перше, це пов'язано з недавнім «ірландським економічним дивом». Революційні темпи модернізації

виробництва у поєднанні зі збільшенням інвестиційних вкладів у сферу освіти ще раз підтвердили значення освітнього потенціалу для економічного розвитку країни.

- по-друге, Ірландія є винятком на фоні процесів старіння в європейських країнах. Адаже середній вік більшої половини її населення не досяг 25 років. Демографічним процесам омолодження країни і збільшенню людського потенціалу значною мірою сприяло повернення нащадків ірландських емігрантів під час економічного буму.

- по-третє, інтерес становить модель делегування урядовими структурами функцій управління і планування вищої освіти організації-посереднику. Досвід Ірландії у збільшенні ефективності управління вищою освітою може бути використаний при розв'язанні аналогічних завдань і в Україні.

- по-четверте, однією з основних рис ірландської модернізації є залучення інвестиційних вкладів у сектор високих технологій і, одночасно з цим, інвестування в ІТ-освіту. Перебудова системи вищої освіти в Ірландії, зокрема надання особливого статусу технологічним інститутам, підвищення ефективності викладання технічних дисциплін в університетах, залучення ІТ-корпорацій до взаємодії з інститутами вищої освіти, інформатизація освіти були значною мірою обумовлені потребами економіки.

Окрім зазначеного вище, ірландська модель освіти є цікавою ще й тому, що являє собою комбінацію традиційних і модернізованих компонентів; конструкцію сучасних інститутів, що відповідають вимогам ринку, збудовану на фундаменті однієї з найстаріших в Європі освітніх систем.

ІРЛАНДІЯ: ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

На сучасному етапі Ірландія – це держава, розташована в Атлантичному океані, на захід від Великобританії, на острові Ірландія.

Загальна площа території країни складає 84.412 квадратних кілометрів, протяжність берегової лінії – 3.172 км [18].

Ірландія є республікою з президентською формою правління; законодавчий орган представлений двопалатним парламентом. В адміністративно-територіальному відношенні Ірландія розподілена на 36 ірландських графств, об'єднаних у чотири провінції: Лейнстер, Мунстер, Коннект, Ольстер. З 1 січня 2002 року Ірландія офіційно увійшла до валютної зони Євро (Euro) [4].

Державний прапор Ірландії є трьохкольоровим: зелений, білий і оранжевий. Кольорові смуги однакової прямокутної форми розташовані послідовно одна за одною, в результаті чого довжина прапора в два рази більше за ширину. При цьому зелений колір уособлює кельтів, оранжевий – протестантів. Тлумачення білого кольору заклав у 1848 році Томас Мігер (Thomas Meagher) – символ чистоти взаємовідносин між ірландцями-католиками і ірландцями-протестантами [5].

Населення Ірландії, відповідно до статистичних даних 2000 р., складають 3.797.257 чол., при цьому більше 40% є молоді люди, вік яких менше 25 років [18]. Етнічний склад – ірландці (єріннах і кельтська група) і невелика кількість англосаксів. Більше 60% населення живуть у великих містах, при цьому 1,2 млн. чол. – у столиці Ірландії м. Дублін, або у його околицях. 92% населення країни складають католики, 4% - протестанти [20].

В Ірландії офіційно існують дві державні мови: ірландська (гелік) й англійська. Гелік є однією з кельтських мов. На сьогоднішній день в Ірландії цю мову вивчають у школі, нею розмовляють на радіо й телебаченні. На обох мовах – геліку і англійській – часто виконані написи на вивісках, дорожніх покажчиках. Гелік, як звичайну розмовну мову, використовують у деяких периферійних ірландських графствах, розташованих на заході країни [5].

Дублін – столиця Ірландії – розташований у виключно гарному місці, на східному узбережжі острова, в усті ріки Ліффі. Місто пересікають два канали – Королівський (Royal Canal) і Великий (Grand Canal), а також невеликі річки [4]. Ці ріки, канали і перекинуті через них мости роблять Дублін особливо мальовничим і привабливим для туристів.

Дублін був заснований стародавніми скандинавами – перша письмова згадка про це датована 291 р. [5]. Географічне і транспортне розташування сприяло перетворенню Дубліна на головний економічний центр країни. Окрім цього, Дублін є найбільшим культурним центром Ірландії, адже тут розташовані Дублінський університет (Трініті-коледж), Національний університет Ірландії, ряд інших вищих навчальних закладів, а також Національний музей Ірландії, Національна галерея Ірландії, Національна бібліотека, до фонду якої належить понад 500 тис. томів, два театри («Еббі» та «Гейт»). Іншими великими містами Ірландії є Корк і Лімерик [4].

Економіка Ірландії є однією з найбільш динамічних в Європі і продовжує стрімко розвиватися. Цей успіх головним чином зумовлений урядовою політикою капіталовкладень в освіту і індустріальний розвиток. Однією з основних галузей економіки є туризм, який щорічно приносить дохід у 2,8

мільярда ірландських фунтів [4]. Завдяки політиці держави, направленої на навчання молодого покоління країни, освіта в Ірландії є однією з передових в Європі. При цьому основна частина молоді володіє не менше, ніж трьома мовами [20]. Ірландія зуміла створити таку розвинуту систему освіти, що стала першою у світі за кількістю навчальних закладів на душу населення.

В усі часи, незважаючи на семисотлітнє поневолення, Ірландія чинила вплив на інші країни. Велику роль у цьому відіграли ірландські емігранти – десятки мільйонів чоловік у всьому світі є потомками вихідців з Ірландії, серед них політичні діячі, педагоги, бізнесмени, письменники, музиканти, спортсмени. Наприклад, тільки у США більше 40 млн. чоловік мають ірландське коріння (Джон Кеннеді, Річард Діксон, Рональд Рейган та ін.). В Австралії у 30-40-і рр. ХХ ст. з семи прем'єр-міністрів шість були вихідцями з Ірландії.

Говорять, що якщо англійці завоювали Ірландію, то ірландці завоювали англійську мову. Підтвердженням цьому є цілий ряд видатних літературних творів, написаних ірландцями англійською. Настоятель Собору св. Патріка, письменник Джонатан Свіфт, драматург Джозеф Шеридан, поет Уільям Баталер, класик модернізму Джеймс Джойс, майстер парадоксу Бернард Шоу – всіх їх надихала на творчість мальовнича ірландська земля. Деякі письменники Смарагдового Острова були нагородженні Нобелівською премією.

Відоме ірландське прислів'я говорить: «Чужинець – це друг, якого ви просто ще не зустрічали» (A stranger is just a friend you haven't met yet) – у ній відображається національний характер гостинного народу. Ірландці дуже комунікабельні і мають уроджений інтерес до інших людей. Ця дружність і

гостинність, якими відомі ірландці, допомагають студентам з-за кордону швидше адаптуватися до загального способу життя і студентського середовища Ірландії. З цієї причини, а також завдяки тому, що ця країна дає чудову можливість поєднати вищі стандарти в освіті з прекрасною культурною спадщиною, вона стає все більш популярною для студентів з усього світу. Майже 20.000 студентів усіх вікових категорій щорічно приїжджають на навчання в Ірландію.

Ірландія по праву може пишатися високим рівнем освіти свого населення – більше половини випускників середньої школи продовжують свою освіту у коледжах і вузах. Статистики підрахували, що одночасно за парти сідають 960 тис. ірландців, не враховуючи заочників і тих, хто навчається дистанційно. У найтяжчі часи держава підтримувала школи й університети і сьогодні продовжує інвестувати в освіту великі кошти.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ІРЛАНДСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

З самого раннього християнського періоду до кінця Середньовіччя в Ірландії існували дві окремі освітні системи: бардівські школи (Bardic Schools) – язичницькі і дохристиянські у своєму походженні, але які уціліли як світський інститут після поразки друїдів у XVII ст.; і монастирські школи (Monastic Schools), перші з яких виникли у V ст. і проіснували до другої половини XII ст. [29]

У так званій монастирській цивілізації монастирі виступали у ролі центрів культури і освіти, де вивчали праці греків і римлян і куди приїжджали навчатися жителі багатьох європейських країн. Існують письмові свідчення, датовані 1539 роком, що ірландські монахи засновували монастирі і школи також поза межами острова – їх можна було зустріти і в Шотландії, і в Іспанії, на землі франків, у далекій Ісландії і в Австралії [5].

Багатівікова колоніальна експлуатація Ірландії Англією, довготривалий штучний розділ країни, консерватизм політики різноманітних партій – все це вкрай несприятливо відобразилося на всіх сферах життя Ірландії, зокрема на системі освіти. Система освіти Ірландії була в найменшій мірі схильна до змін. Вона носила консервативний класовий характер, відставала від потреб країни. Середня освіта, вже не говорячи про вищу, була доступна лише дітям привілейованих прошарків населення. За якістю освіти Ірландія набагато відстала від розвинутих європейських країн [29].

Після Реформації широкого впровадження набули приходські школи (Parish Schools). Відповідно до

Парламентського акту 1537 р. кожний священник мусив тримати приходську школу і оплачувати послуги вчителя, щоб він навчав приходських дітей. Акт було скасовано 1696 р., і до кінця XVII ст. на території країни діяло всього 200 шкіл такого типу [29]. Варто зазначити, що спроба покращити освітній рівень виявилася досить успішною: до 1809 р. близько 23.000 учнів відвідувало понад 549 приходських шкіл, а до 1825 р. кількість цих шкіл зростає до 800 [5].

У XVII ст. з'являється 65 так званих Англійських шкіл на базі різних приватних закладів. Вони пропонували елементарні курси читання, письма і арифметики, хоча інколи впроваджували і практичні дисципліни [22]. Більшість Англійських шкіл була жорстко протестантського спрямування – у такій школі дитина ірландських батьків-католиків була рідкістю.

Привілейовані школи (Charter Schools) виникають у 1733 р. з метою виховання ірландських католицьких дітей віком до 10 років на протестантських засадах і підготовки їх до подальшого навчання. Понад 1 млн. громадських пожертвувань було вкладено у цей проект, результатом якого стало створення близько шістдесяти таких шкіл по всій країні [5]. Проте, оскільки учні мусили працювати кілька годин на день на фермах і фабриках, закріплених за школою і їх часто дуже погано одягали і годували, це викликало у суспільства масовий протест, громадські кошти частково було вилучено, частину шкіл закрито, а решта розпочала навчати протестантських дітей англійців [29].

Багато дітей з незаможних католицьких родин отримали доступ до навчання на елементарному рівні завдяки Нано Негл,

яка відкрила у м. Корк у 1750-х роках так звані школи на відкритому повітрі (Hedge Schools) [22].

Акт Визволення 1782 р. нарешті відкрив можливість для створення католицьких шкіл на території Ірландії, проте англійська церква продовжувала розглядати шкільну систему як засіб залучення у віру. Першими, хто виступив в опозиції до таких переконань, стали Національні школи (National Schools), які стверджували, що ніякі релігійні переконання не повинні впливати на процес навчання [5]. Звичайно, це не викликало схвалення з боку державної церкви, яка засуджувала вилучення священних писань і безпосередньо самих протестантських священників з процесу навчання і викладання.

Незважаючи на безліч перешкод у 1838 р. у м. Дублін було відкрито перший педагогічний коледж, до навчання в якому допускалися жінки та дівчата. Слідом за цією подією починається масове відкриття зразкових шкіл (Model Schools), які забезпечували навчання для майбутніх учителів на початковому рівні, і кілька сектантських педагогічних коледжів [29].

У цей же час починається активне видавництво шкільних підручників. У цьому процесі брали участь обидві церкви, а також ряд меценатів. Підручники були гарної якості: друківані на дорогому папері, огорнуті міцними палітурками. При цьому коштували вони не більше кількох пенсів, у достатньо хорошому стані могли зберігатися понад 70 років, часто передавалися з покоління в покоління, таким чином забезпечуючи широкий доступ до навчання різних верств населення. Зміст підручників підбирався дуже ретельно, виключаючи будь-яку можливість прояву ірландського націоналізму.

Зміни на політичній арені 1904 р. посилили в ірландців бажання до впровадження рідної мови [31]. Програма 1922 р. передбачала викладання у початковій школі виключно ірландською мовою, а у старших класах ряду навчальних дисциплін: історії, географії, військової підготовки та співів. Уведення цієї програми супроводжувалося багатьма ускладненнями. Зокрема, рідна мова так довго витіснялася англійськими окупантами з буденного обігу, що на той час у країні не існувало в достатній кількості професійних знавців ірландської. У 1926 р. було впроваджено спеціальний тест для вчителів на знання ірландської мови. Варто зазначити, що ця програма заклала міцне підґрунтя для подальшої національної регенерації ірландців на наступні 50 років [5].

Після оголошення незалежною республікою у 1949 р. Ірландію захопила криза практично у всіх державних сферах [31]. Досить явним був зв'язок між низьким рівнем освіти і зростаючим рівнем безробіття, що набуло, можна сказати, хронічного характеру. Це, в свою чергу, слугувало основною причиною еміграції представників молоді і ускладнювало вирішення проблем економічного і соціального розвитку республіки. Роль держави в освіті і вихованні підростаючого покоління звелася до мінімуму, практично вся шкільна освіта виявилася підконтрольна релігійним організаціям. Приходські священики відповідали за організацію навчання у початковій школі, будівлі яких відносилися ще до XIX-го століття і не могли забезпечити нормальних умов для проведення занять. Програми навчання застаріли і відрізнялися значним релігійним ухилом [5].

Однією з найбільших складностей ірландської школи на той час була гостра нестача вчителів: у середньому один учитель

припадав на 34 учня, проте були класи, в яких навчалось 50 і більше осіб. В той же час у віддалених куточках країни, звідки населення продовжувало інтенсивно емігрувати, були школи, де навчалось менше 10 учнів [5].

Для значної частини населення Ірландії освіта закінчувалася на початковому етапі. Тогочасний міністр освіти Д.О. Маллі був змушений визнати, що таке становище являє собою «чорну пляму на...національній совісті» країни [5]. Це означає, заявив він, що третина населення Ірландії, будучи малограмотними і не маючи будь-якої спеціальної підготовки, складає основну частину малокваліфікованої робочої сили країни, тобто категорію осіб, які за незалежними від них обставин приречені на безробіття і вимушені емігрувати з країни [5].

Середні школи, переважно, приватні, знаходилися в управлінні духовенства. Лише невелика кількість професійних шкіл курирувалося державою. Тому, цілком природно, що кращі заклади середньої освіти, в яких працювали найбільш кваліфіковані педагогічні кадри, були доступні лише привілейованим громадянам Ірландії.

Піж впливом католицької церкви здійснювалося роздільне навчання дітей. Програми середніх шкіл характеризувалися тим, що в них головна увага приділялася гуманітарним предметам, а дисципліни природничого циклу висвітлювалися на досить низькому рівні. Це, в свою чергу, знаходилося в гострому протиріччі з потребами країни.

У 1970 році в Ірландії введено закон про всезагальну обов'язкову початкову освіту [29]. Відповідно до цього закону діти повинні були вчитися до 15 років, що не знаходило свого втілення на практиці. Такий незадовільний стан в галузі освіти

не міг не хвилювати прогресивну спільноту, яка потребувала привести систему освіти у відповідність з державними потребами.

Кінець 70-х років характеризувався різким посиленням антиклерикалізму. Прогресивна спільнота вимагала повного відокремлення школи від церкви. Великою перемогою прогресивних сил можна вважати відміну 44-го положення конституції, яке гарантувало особливі привілеї католицькій церкві. У країні з'явилися загальноосвітні школи нового типу. Відбулися позитивні зміни і в системі вищої освіти: почали функціонувати нові навчальні заклади з технічним ухилом, було засновано новий університет в Лімеріку. Це стало початком нового історичного етапу в Ірландії [5]. 90-і роки вона зустріла з хорошими показниками — майже 40% вікової групи 20-23 роки отримала вищу освіту [22]. А на початку XXI ст. відстояла право називатися країною з однією з найкращих у світі системою освіти.

СИСТЕМА ОСВІТИ В ІРЛАНДІЇ

Освіта в Ірландії – особлива турбота уряду країни. Високий рейтинг ірландських шкіл та вузів, їх відомість у цивілізованому світі – питання національного престижу.

Ірландська система освіти схожа на британську. Вона складається з трьох рівнів: початковий (Primary) – 6 або 8 років, середній (Secondary) – 5 або 6 років і третій рівень (Third-level) , який поєднує вищу та професійну освіту [14]. В останні роки робиться акцент на те, щоб інтегрувати також дошкільну освіту, освіту дорослих і подальшу освіту в систему неперервного навчання.

Зарахування до початкових та середніх шкіл Ірландії відбувається зазвичай безпосередньо або за допомогою освітніх агентств. Якщо планується безпосереднє звернення у школу, так би мовити, напругу, то його необхідно робити задовго до передбачуваного вступу.

Початкова освіта. Відповідно до закону про обов'язкову освіту ірландські діти повинні відвідувати початкову школу у віці 6 років [17]. Однак у реальному житті більшість з них (а саме – близько 65 %) починає свій шлях до країни знань вже у 4 роки [18].

Окремих державних дошкільних закладів як таких в Ірландії поки що не існує, хоча проводиться робота в напрямку щодо їх створення. При бажанні батьки і їх діти можуть скористатися послугами приватних дошкільних навчальних закладів. До них зараховуються малюки від 3 до 5 років. Перебування у даному типі закладів освіти, звичайно, є платним. Як альтернативний варіант, діти від 4 до 6 років можуть

відвідувати відділення для малюків (infant department), які знаходяться при більшості початкових шкіл [5].

Початкова освіта в Ірландії передбачає проходження двох етапів – Montessori School (як одна з форм своєрідної підготовки до вступу в початкову школу - Primary School) – від 2,5 до 6 років і, власне, Primary School - від 4 до 12 років [12]. Таким чином, загальний термін перебування дитини в початковій школі може варіювати від 6 (якщо навчання почалося з 4 років) до 8 років (якщо навчання почалося з 6 років).

На додаток до безкоштовних державних початкових шкіл (national schools) з денною формою навчання, яких в Ірландії близько 3000, існує ще кілька платних шкіл-пансіонів – вони працюють за британською системою підготовчих шкіл (preparatory school або «прер» school) [2].

Програму навчання для початкових шкіл розробляє Департамент освіти та науки [5]. До обов'язкових предметів належать такі: англійська та ірландська мови, математика, музика, релігія, образотворче мистецтво, суспільствознавство, ремесла [21]. Навчальний рік триває з вересня по червень, складається з трьох триместрів і включає канікули на Пасху та Різдво, а також літні канікули тривалістю 13 тижнів. Після закінчення навчального року в початковій школі не передбачено офіційних іспитів [2].

Основною відмінною рисою ірландських початкових шкіл є чіткий розпорядок і пильна увага до кожної дитини. Окрім вчителів і вихователів до кожної дитини прикріплений опікун (tutor), який особисто відповідає за розв'язання всіх можливих питань і проблем. До його обов'язків також входить інформування батьків стосовно успішності їхньої дитини, її поведінки, фізичного та психічного самопочуття [16].

Середня освіта. Після закінчення початкової школи ірландські учні переходять на другий рівень свого освітнього шляху – у середню школу. Тут розпочинається головний етап їх навчання.

В Ірландії до навчання в школі, як, в принципі, і до освіти взагалі, ставляться дуже серйозно: тут найвища в Європі відвідуваність занять. Ірландські школярі вивчають більше предметів і складають більше іспитів, ніж їхні британські однолітки [14].

Шкільний рік триває з вересня по травень і розподіляється на три триместри таким чином: перший семестр починається в перших числах вересня і закінчується за тиждень до Різдва; другий семестр триває з 7-10 січня до Пасхальних канікул; третій семестр – з кінця квітня до початку червня [16]. Проте існує виняток для тих учнів, які складають іспити – *Leaving Certificate*: вони завершують навчання наприкінці червня [15]. Навчальний тиждень може складати як п'ять, так і шість днів – в залежності від рішення керівництва школи. Заняття тривають 35-40 хвилин [5].

Середня освіта Ірландії розподілена на три етапи: молодша школа, перехідний рік та старша школа. Перший етап – цикл молодшої середньої освіти (*Junior Cycle*) представляє собою трирічний курс з 13 до 16 років, упродовж якого учні вивчають 9-11 предметів [16]. На даному етапі не передбачена яка-небудь спеціалізація. Академічна програма передбачає викладання трьох обов'язкових дисциплін – англійської, ірландської мови та математики, а також пропонує на вибір мінімум сім предметів з 27, затверджених Департаментом Освіти та Науки Ірландії – іноземна мова (французька, німецька, іспанська), мистецтво,

науки природничого циклу (фізика, хімія, біологія), історія, географія, релігія, бізнес, музика, інформатика та інші [17].

Після закінчення трьох років навчання учні складають заключний державний іспит на отримання свого першого офіційного документа – сертифіката про молодшу середню освіту (Junior Certificate). В принципі, після цього ірландські підлітки можуть не продовжувати навчання, оскільки сертифікат вже підтверджує наявність освіти в його власника і являє собою базовий освітній мінімум, висвітлений у Конституції Ірландії [12].

Другий етап (іноді його відносять до складу третього завершального етапу середньої освіти – Senior Cycle [8], проте ми вважаємо доцільним розглядати його як окремих щабель другого рівня освіти) розпочинається у віці 14-15 років і триває 1 рік. Він дістав назву Transition Year, або перехідний рік, і являє собою ірландський винахід [21], що дозволяє учням отримати життєвий та професійний досвід, ознайомитися з новими сферами діяльності та обрати напрям подальшої освіти [2].

У ході цього року окрім основних предметів робиться акцент на дисципліни, що розширюють світогляд дітей – комп'ютер, іноземні мови, культура, дизайн, ремесла, фотографія. Звичайні заняття комбінуються з великою кількістю дискусій, практикою в різних закладах, що має на меті допомогти учням краще зорієнтуватися при виборі майбутньої професії [12]. Під час перехідного року основна увага дітей концентрується на питанні самовизначення, вихованні самодисципліни і свідомості. Особлива увага приділяється програмам обміну зі школами Франції, Німеччини та Іспанії [16]. Умовно перехідний рік можна назвати містком між молодшою та старшою середніми школами.

Третій етап – цикл старшої середньої освіти (Senior Cycle) являє собою дворічний заключний курс, який триває з 15 до 17 років і зорієнтований на підготовку до випускних іспитів на отримання сертифіката про закінчення середньої школи. Академічна різноманітність предметів наближена до університетських стандартів. Навантаження учнів збільшується майже вдвічі у порівнянні з попереднім етапом. Обов'язковими дисциплінами залишаються математика та англійська мова, також пропонується 4-6 дисциплін за власним бажанням, з яких, по завершенню курсу, мають бути складені випускні іспити. Департаментом Освіти та Науки Ірландії визначено 32 дисципліни на вибір, до яких відносяться такі: біологія, хімія, фізика, географія, економіка, основи бухгалтерського обліку, історія, іноземні мови (французька, німецька, іспанська), бізнес, комерція, креслення, мистецтво, фізкультура тощо [17]. Варто відзначити, що іноземні учні, які вступили до школи у віці старшому 11 років, іспит з ірландської мови не складають [2].

Як бачимо, досить велика увага приділяється наукам економічного та природничого циклу. Тому не дивно, що найпотужнішими і розвинутими галузями в Ірландії вважаються комп'ютерні та інженерні технології, банківська справа, медицина та природничі науки. Зазначимо, що уряд країни вже не один рік вкладає великі кошти у розвиток і вдосконалення системи освіти, при цьому робиться акцент на впровадження інноваційних технологій, зокрема – інформаційно-комунікаційних. Підтвердженням цього є прийнята нещодавно програма комп'ютеризації середньої школи (School Information Technology Program), яку вважають однією з найбільш масштабних на світовій арені в цій області. Завдяки даній програмі школи були забезпечені 60 тис. сучасних комп'ютерів.

Для порівняння: у 1998 році їх було близько 16 тис. Крім того, більше 95 % шкіл отримали можливість користуватися Інтернетом, тоді як у 1998 році доступ до всесвітньої мережі мали лише 25 %. 37 тис. учителів пройшли комп'ютерні курси. В результаті впровадження даної програми Ірландія матиме найдосконалішу в світі систему комп'ютерної підтримки навчання [6].

Після закінчення курсу старшої середньої школи учні мають скласти іспити з шести, семи або восьми предметів на отримання ірландського сертифікату зрілості. Результати екзаменів оцінюються з шести кращих предметів, при цьому максимальна кількість балів складає 600 [12]. При цьому учні можуть самостійно обирати одну з трьох програм на отримання сертифікату.

1. The Leaving Certificate – атестат про середню освіту – являє собою найбільш розповсюджену програму, коли учень вибирає не менше 6 предметів, включаючи ірландську мову. Даний екзамен зазвичай складають ті, хто планує в майбутньому продовжити своє навчання у закладах третього рівня. Leaving Certificate – це ключ до університетів не тільки в Ірландії, а і в Європі та Північній Америці [16]. Від того, наскільки високі бали отримав випускник, прямо залежить, в якому закладі він продовжить своє навчання. Наприклад, за результатами 2000 року для вступу на медичний факультет Ірландського університету необхідно було набрати 586 балів, а для вступу на комп'ютерне відділення Регіонального технічного коледжу – 140 балів [12].

2. The Leaving Certificate Vocational Programme (LCVP) – сертифікат про отримання професійно-технічної освіти. Ця програма схожа з Leaving Certificate, однак має більш

професійно-технічний зміст і концентрується на технічних дисциплінах [13].

3. The Leaving Certificate Applied (LCA) – сертифікат про прикладну підготовку. Дана програма зорієнтована на підготовку учня до дорослого і трудового життя. Оскільки LCA не дає права навчання в освітніх закладах третього рівня, ті учні, які успішно пройшли цикл, можуть відвідувати різноманітні курси подальшої освіти (Post Leaving Certificate courses) [33].

На сьогоднішній день в Ірландії нараховується більше 800 середніх шкіл. Більшість з них належить некомерційним організаціям, органам місцевого самоврядування або приватним особам, однак, незважаючи на це, усі вони фінансуються ірландським урядом, повністю або частково.

Вища освіта. Вища освіта являє собою третій рівень освітньої системи Ірландії і відповідає бінарній системі і одноярусній докторантурі.

Кількість студентів, які продовжують навчання у закладах третього рівня в Ірландії, істотно збільшилася впродовж останнього десятиліття – близько 60% учнів, що закінчили середню школу, бажають отримати вищу освіту [2]. Даний показник – один з найвищих у світі. Статистики підраховали, що одночасно за парти сідає 960 тис. ірландців, не враховуючи тих, хто навчається заочно і дистанційно [19]. За даними 2000-2001 років на стаціонарному відділенні навчалася 126 тис. студентів (для порівняння, в 1965 р. - всього 18, 5 тис.), з них 121 тис. – у державних установах. На заочному відділенні навчається 32 тис. студентів [11].

Академічний рік зазвичай триває з вересня по червень і передбачає два або три семестри з канікулами в грудні (Різдво) та квітні (Пасха). Навчальний процес являє собою комбінацію

лекцій, семінарів, практичних занять, лабораторних робіт. Як і в Англії, в Ірландії одним з головних педагогічних прийомів є індивідуальні заняття студента з викладачем (tutorials) — науковим керівником або куратором [14]. Більшість університетів має семестрову систему, а більшість коледжів увели систему модулів, метою чого є забезпечення більшої гнучкості для студентів і європейської мобільності завдяки використанню Європейської Системи Переводних кредитів (ECTS). Заклади освіти третього рівня Ірландії пропонують студентам цілий спектр різноманітних дисциплін для вивчення, починаючи з гуманітарних наук, економіки, бізнесу, природничих і точних наук і закінчуючи мистецтвом і медициною. При цьому варто зазначити, що особливо високим є рівень підготовки спеціалістів у комп'ютерній та інженерній галузях [1]. Вступ на третій рівень освіти в Ірландії відбувається на конкурсній основі і залежить від результату задачі випускних іспитів Leaving Certificate.

Дивно, проте факт: Ірландія займає перше в світі місце за кількістю навчальних закладів на душу населення. У країні, кількість населення якої не перевищує кількість населення Лондона, діє 7 університетів, 13 технологічних інститутів, 8 педагогічних коледжів. Майже усі вони - 90% - є автономними і самокерованими, але фінансуються головним чином за державний рахунок. Останнім часом з'являються нові типи навчальних закладів – так звані незалежні коледжі [11]. Вони є приватними і представлені переважно бізнес-коледжами і IT-школами (наприклад, Portobello College) [12].

Університетський сектор представлений такими навчальними закладами:

1. Університет Дубліна, або The University of Dublin (Trinity College, TCD) – заснований у 1591, найстаріший університет Ірландії;

2. Національний університет Ірландії, або The National University of Ireland (NUI) – заснований у 1908. Складається з чотирьох університетів:

- Університетський коледж Дубліна, або University College Dublin (UCD);

- Університетський коледж Корка, або University College Corc (UCC);

- Національний університет Ірландії у Галвеї, або National University of Ireland, Galway (NUI-Galway);

- Національний університет Ірландії у Майноті, або National University of Ireland, Maynooth (NUI-Maynooth).

NUI має також шість коледжів:

- Королівський хірургічний коледж (Royal College of Surgeons in Ireland);

- Педагогічний коледж св. Патріка (St Patrick's College);

- Коледж св. Анжели (St. Angela's College of Education);

- Національний коледж мистецтва і дизайну (National College of Art and Design);

- Коледж готельного менеджменту Шенона (Shannon College of Hotel Management);

- Інститут громадської адміністрації (the Institute of Public Administration).

3. Університет Лімерика (The University of Limerick);

4. Дублінський Міський Університет (Dublin City University) [2].

Університети Ірландії користуються значною автономією у питаннях самоуправління і проведення власної фінансової політики. На сьогоднішній день вони наділені правом володіння і розпорядження будівлями і обладнанням, самостійного планування і витрат бюджету, визначення академічної структури навчальних курсів, прийому та звільнення персоналу, визначення кількісних показників зарахування студентів. Проте, вони позбавлені права встановлювати розміри заробітної плати працівників [7].

Найзнаменитішим та найстарішим університетом Ірландії є Дублінський університет, більш відомий як Трініті-коледж (заснований у 1591 році). За однією з версій, Трініті-коледж був заснований ще як політичний пропагандистський заклад, покликаний бути провідником англійської протестантської культури в католицькій Ірландії [2]. Даний університет не тільки являє собою квінтесенцію чотирьохсотрічної історії академічної освіти Смарагдового Острову, але й втілює сучасні тенденції на ринку освітніх послуг. У негласному «табелі про ранги» його ставлять на один щабель із Оксфордом і Кембриджем [3]. Бібліотека Трініті-коледжу входить в число п'яти найбільших бібліотек світу. Конкурс для вступу до Дублінського університету досить жорсткий – більше двадцяти чоловік на місце.

Університети пропонують програми для отримання ступеня бакалавра, магістра або доктора і широкий спектр дисциплін для вивчення. Окрім цього, пропонуються також програми подальшого і дистанційного навчання. Серед програм, які вивчаються на третьому рівні в Ірландії, можна зазначити такі:

1. Однорічний сертифікат (One-Year Certificate). Навчання – 1 рік.
2. Національний сертифікат (National Certificate). Навчання – 2 роки .
3. Національний диплом (National Diploma). Навчання – 3 роки або 1 рік після одержання National Certificate.
4. Ступінь бакалавра (Bachelors Degree). Навчання – 3-4 роки.
5. Диплом спеціаліста (Graduate Diploma). Навчання – 1 рік.
6. Ступінь магістра (Masters Degree). Навчання – 1-2 роки.
7. Ступінь доктора (Doctorate - PhD). Навчання – мінімум 3 роки [10].

Тривалість курсів на отримання певних ступенів залежить від факультету і спеціальності. При цьому ступінь магістра можна отримати тільки здійснивши науково-дослідну роботу або, в більшій мірі, шляхом проходження програм магістратури, які включають навчальні програми і дослідження [11]. Зазвичай навчання триває від одного до трьох років після отримання ступеня бакалавра. Докторантура (PhD) може бути і одразу після здобутого звання бакалавра або після магістерської програми. Тривалість навчання коливається від трьох до чотирьох років і включає роботу над дисертацією [9].

Другу групу інститутів вищої освіти Ірландії складають технологічні інститути. На відміну від університетів, інститути володіють значно меншими можливостями самоуправління (хоча останнім часом помітна тенденція їх автономізації). Технологічні інститути, в порівнянні з університетами, приділяють менше уваги науковим дослідженням, проте повністю націлені на практику і конкретні потреби ринку. Як

пояснює директор з міжнародних програм Портобело-Коледжу Деклан Куган, «у нас більш «фокусована» освіта»[1]. Дійсно, у спеціалістів в бізнесі, інформаційних технологіях, промисловості, сфері послуг диплом професійного інституту цінується вище, ніж університетські ступені [12].

Наступну групу навчальних закладів третього рівня в Ірландії складають педагогічні коледжі – вісім загальною кількістю [10]. Їх завдання полягає у підготовці вчителів початкової школи.

Як правило, ті абітурієнти, які вступають на факультети початкових класів, повинні пройти додаткові випробування на знання ірландської мови, хоча в конкретних випадках можуть бути винятки. Коледжі пропонують денні курси програм, розрахованих на три роки, по завершенні яких присвоюється ступінь бакалавра (B.Ed.) у сфері освіти, що являє собою визнану кваліфікацію для учителів початкової школи [2]. Деякі педагогічні коледжі пропонують також отримання вченого ступеня в області гуманітарних наук і мистецтв [2].

До четвертого сектора ірландської вищої освіти можна віднести приватні незалежні коледжі (Independent Colleges), які складають найменшу кількість, проте стрімко розвиваються в останні роки. Вони пропонують широкий вибір програм в області бізнесу, менеджменту (Irish Management Institute), туризму та готельної справи, юриспруденції, медицини (Royal College of Surgeons Ireland), гуманітарних наук, мистецтв (National College of Art and Design) [14]. Приватні школи слугують ефективним засобом залучення інвестицій у сферу вищої освіти [11].

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Упродовж багатьох років в Ірландії встановлювалася ефективна система управління освітньою галуззю, зокрема вищою освітою. На національному рівні відповідальність за управління інститутами вищої освіти несе Департамент Освіти і Науки Ірландії [7].

Варто зазначити, що кожна країна-член Європейського союзу є учасником так званої європейської асоціації з контролю якості в галузі вищої освіти (ENQA – the European Association for Quality Assurance in Higher Education) [25]. У кожній державі Євросоюзу створено відповідні організації, що є представництвами асоціації на місцях і покликані реалізовувати її мету і завдання. Даними організаціями на території Ірландії є:

- Агентство з Управління Вищою Освітою (АУВО або the Higher Education Authority – HEA, засноване 1997 р.) [28]. До його функцій належить розробка загальної політики розвитку вищої освіти, координація і розподіл фінансів. Окрім цього, Агентство розглядає питання доцільності заснування та відкриття нових вищих навчальних закладів, визначає їх статус, функції;

- Рада з вищої освіти і навчальних сертифікатів (Higher Education and Training Awards Council – HETAC, заснована 2001 р. [32]). До її функцій належить надання закладам вищої освіти навчальних сертифікатів; присвоєння кваліфікацій; встановлення і контроль над стандартами на всіх рівнях вищої освіти і навчання аж до ступеня доктора [27].

Переваги ірландської моделі управління вищою освітою полягають у тому, що організація-посередник бере на себе функції Міністерства (Департаменту), пов'язані з вирішенням

операційних питань, захищаючи таким чином Департамент від звинувачувань у партійній принциповості, а тому рішення, які ними приймаються, зазвичай мають незалежний у політичному відношенні характер.

АУВО, як організація-посередник, здійснює незалежний моніторинг і експертну оцінку діяльності інститутів вищої освіти, веде статистику, оцінює якість навчальних курсів. У 2004 р. експеримент з делегування повноважень Уряду незалежному Агентству був визнаний вдалим і до відомства АУВО перешли всі вищі навчальні заклади, у тому числі й ті, які до того моменту знаходилися під безпосереднім управлінням Міністерства (Департаменту).

Усі організації, які відповідають за моніторинг і оцінку якості курсів навчання, збір статистичних даних і аналітичні дослідження, в Ірландії або є структурними підрозділами АУВО, або відіграють роль консультативних центрів.

Під юрисдикцією Агентства знаходяться університети, а також навчальні заклади, що прирівнюються до них за рівнем освітніх послуг. Професійні коледжі, що належать до системи вищої освіти (технологічні, технічні, комерційні та ін.), знаходяться під керівництвом Національної ради з ратифікації дипломів, заснованої у 1972 р., і комітетів з професійної освіти.

До складу АУВО входить голова, який призначається урядом за рекомендацією міністра освіти, і не більше вісімнадцять членів, з яких приблизно сім є представниками навчальних закладів (окрім ректорів та їх головних помічників) і сім – представниками різних сфер діяльності. Кожний член АУВО призначається урядом за спільною рекомендацією міністра освіти і голови управління строком на п'ять років. Можливе повторне призначення ще на один термін, після чого

для співробітника обов'язковим є припинення даного роду діяльності не менш ніж на два роки.

Для координації взаємодії вузів з урядовими структурами і організацією-посередником створені Конференція голів ірландських університетів (до неї входять президенти і голови Рад усіх університетів; головна мета – взаємодія з АУВО), Конференція адміністраторів ірландських університетів (мета – організація спільних програм розвитку вузів, кооперації і взаємодії), Ірландська рада з питань науки, технологій та інновацій (консультативний центр, який представляє університетську спільноту в урядових структурах) [7; 10; 11].

Вважаємо доцільним зупинитися на розгляді правової основи діяльності вищих навчальних закладів Ірландії та управління ними. Аналізуючи зміни в законодавчих основах функціонування системи вищої освіти в Ірландії, що відбулися впродовж останніх тридцяти років, можна виокремити кілька домінуючих тенденцій:

- делегування функцій управління неурядовій структурі - агентству-посереднику;
- підвищення статусу технічних вищих навчальних закладів у зв'язку з процесом модернізації економіки, а також розширенням університетського сектору за рахунок включення у нього ряду регіональних вузів;
- підвищення ступеня автономності вузів;
- перехід до системи безкоштовного навчання, забезпечення рівності у доступі до отримання вищої освіти.

Початком відліку у процесі модернізації вищої освіти в Ірландії можна вважати її вступ до Європейського Союзу в 1973 р. Прямим наслідком цього кроку стала активізація Агентства з Управління Вищою Освітою. Законодавче

закріплення його статусу «Актом про АУВО» відбулося раніше – у 1971 р. Відповідно до цього Акту, управління повинно: «сприяти розвитку вищої освіти; координувати субсидії, що надходять для його розвитку, вносити пропозиції з питань їх розподілу; сприяти збільшенню престижу вищої освіти і дослідницької діяльності; сприяти створенню рівноправних можливостей в отриманні вищої освіти» [5]. Однак у функції Агентства, у відповідності з Актом, входив тільки розподіл засобів між університетами.

У 1989 р. два «національні інститути» одержали статус університетів – Дублінський Міський Університет і Університет Лімерика. Таким чином, стала явною тенденція підвищення статусу вищих навчальних закладів, їх перетворення в університети і розширення за рахунок цього національного університетського сектору. Дана тенденція була закріплена «Актом про Регіональні Технічні Коледжі», прийнятим у 1992 р.

У тому ж році було затверджено стратегічний документ «Зелена книга: Освіта для світу, що змінюється», з чітко прописаними основними напрямками модернізації вищої освіти.

У 1995 р. Рішенням АУВО і університетів було відмінено повну плату за навчання. Законодавчого закріплення цього рішення не знадобилося. У тому ж році була видана «Біла книга: Планування майбутнього нашої освіти», в якій декларувався принцип неперервної освіти і ряд фундаментальних установок, покладених пізніше в основу «Акту про університети» від 1997 р.

Прийняття «Акту про університети» стало свого роду першим етапом перетворення системи вищої освіти. В акті прописані всі процедури, що стосуються фінансування, самоуправління, вибору курсів, контролю якості, забезпечення

рівного доступу і демократизації вищої освіти. Подальші зміни, закріплені законом про університети від 1998 р. (розширення автономії вузів) і законом про національну кваліфікаційну систему від 1999 р. (забезпечення рівності в доступі до освіти), розвинули основні положення Акту [7; 10; 11].

В Ірландії на початку 90-х років минулого століття відбувся перехід від фінансування короткотривалих проектів за рахунок малих позик до стратегічного фінансування системної модернізації вищої освіти.

До 1996 р. бюджет усіх державних вузів на дві третини формувався за рахунок надходжень з Департаменту (або прямо для технологічних інститутів, або через агентство-посередник для університетів), ще третина поступала від студентів, які сплачують за навчання. Після відміни студентських виплат уряд був змушений шукати додаткові засоби для фінансування вузів.

З 1973 року, як член ЄЕС, Ірландія користувалася позиками деяких європейських фондів для фінансування короткотривалих освітніх проектів, спрямованих на організацію перенавчання і додаткових тренінгів, що було обумовлено потребами ринку праці. Суми позик постійно зростали – з 569 тис. ірландських фунтів у 1973 р. (приблизно 740 тис. євро) до 9 млн. у 1983 р. (11.700 тис. євро).

Упродовж 1994-1999 р.р. Ірландія щорічно отримувала на проведення реформи 84 млн. євро з Європейського Соціального Фонду і приблизно 33 млн. з Фонду Європейського Регіонального Розвитку. Тільки за рахунок цих засобів вдалося швидко модернізувати систему вищої освіти і впоратися з потребою ринку праці в спеціалістах високого класу (зумовленої, у свою чергу, модернізацією виробництва і ростом сектору High-Tech).

Модернізація системи вищої освіти, тісно пов'язана з підвищенням автономії університетів, обумовила необхідність перегляду і самого принципу фінансування вузів. У 90-х роках в Ірландії (як і в багатьох інших країнах ОЕСР – Австрії, Чехії, Фінляндії) відбувся перехід від системи одноразових виплат до гнучкого грантового фінансування і самостійного планування вузом свого бюджету.

На сьогоднішній день університети і технологічні інститути організовують власні «Кампус-компанії», які висувають на ринок специфічно вузівський продукт – від результатів досліджень до навчальних матеріалів і додаткових освітніх послуг. Університети активно використовують Мережу Інститутів Освіти і свої безпосередні контакти з АУВО для позиціонування на цьому ринку.

Участь у дослідницьких програмах – окрема стаття доходу ірландського вузу. У 1998 р. уряд оголосив початок Програми Досліджень серед Інститутів Вищої Освіти – інтегрованої програми фінансової підтримки інституційних стратегій, програм й інфраструктури; три основні критерії оцінки: якість стратегії, якість досліджень та їх вплив на якість навчання в університеті. Упродовж 1998-2004 р.р. на цю програму було витрачено 600 млн. євро. Керівництво реалізацією програми здійснюється Агентством з Управління Вищою Освітою [7; 10; 11].

За структурою система вищої освіти Ірландії близька бінарній системі Великобританії, яка включає до свого складу університети і неуніверситетські навчальні заклади постсереднього рівня, що дають вузькопрофесійну освіту [9]. На сьогоднішній день в Ірландії діє два університети: Дублінський і Національний університет Ірландії. Окрім цього, до системи

вищої освіти належать технологічні коледжі; регіональні технічні коледжі; педагогічні коледжі; також коледжі, що дають професійну освіту певного визначеного профілю, такі як Королівський хірургічний коледж, Фармацевтичний коледж, Національний фізкультурний коледж та ін. [5].

Керівництво кожним університетом здійснюють два колегіальні органи. Загальними питаннями управління навчальним закладом відає адміністративна рада. Питання навчальної роботи належать до функцій академічної ради. До складу адміністративної ради входять представники від кожного коледжу, що належать до університету, а також особи, призначені центральним урядом і місцевою владою. До обох рад входять представники професорсько-викладацького і старшого управлінського складу (у Дублінському університеті, окрім цього, є наглядачі - представники студентства) [5; 34].

Варто зауважити, що третього грудня 2003 р. Міністром фінансів Ірландії було офіційно затверджено прийняття нової програми децентралізації [23]. Основною її метою є передача підрозділів головних урядових структур до провінційних розташувань. Дана програма здійснюється через переміщення штату на добровільних засадах. Для здійснення її моніторингу та впровадження урядом Ірландії було створено спеціальне Управління з виконання програми децентралізації на чолі з Фінбаром Фладом (Finbarr Flood) [23].

Важливою особливістю програми децентралізації стали горизонтальні та вертикальні переговори між урядом, його представництвами і штатом. Звичайно, виникають певні проблеми, пов'язані з небажанням деяких службовців залишати свої робочі місця у столиці Дубліні заради роботи у провінції. У

цьому контексті з боку Управління розглядаються і пропонуються штабу гнучкі робочі угоди [30].

Незважаючи на те, що державну програму децентралізації, частина якої полягає у перенесенні і розподіленні 10.000 робочих місць між 58 різними регіонами Ірландії, багато хто з цивільних людей та урядовців сприймають дещо скептично, Фінбар Флад (Finbar Flood) – голова Управління з виконання програми децентралізації – налаштований досить рішуче і оптимістично [30].

«Ми - група виконання, ми здійснюємо те, що було затверджено урядом. Уряд визначив області і розташування. Наше Управління розставило пріоритети рушійних сил, а також визначило ті відділи, які, на нашу думку, були менш придатні, щоб бути переміщеними негайно. Проте, мушу визнати, багато в чому це було кабінетне рішення...» [30].

Хоча спочатку часові рамки виконання програми обмежувалися 2006 роком, Флад пояснює, що визначений задалегідь період мав відіграти роль своєрідного катализатора прогресу. «Цілком природно, що, провівши переговори з усіма відповідними відділами, ми виробили певний план поетапного виконання, - стверджує голова Управління, - Так, ми планували розподілити 1.000 робочих місць впродовж першого року, 2.500 – через рік, 4.000 – ще наступного року, так що на кінець 2007 року ми мали б близько 7.000 децентралізованих робочих місць. Отже, під час реалізації програми часові рамки дещо змінювалися. До того ж у своїй роботі ми неодмінно враховували вимоги інфраструктури і ділові потреби працівників» [30].

За словами Ф.Флада, програма має успіх. «Це справа, що включає цілий комплекс різнопланових дій. Якщо ви робите цю

справу, маєте прислухатися до потреб людей, службовців. Якщо вони не бажають децентралізуватися, доведеться пристосовуватися. Ми повинні гарантувати, що різні галузі, бізнес залишаться на тому ж рівні, попередити загрозу погіршення їх стану. Упродовж кількох місяців ми зустрічалися з директорами, генеральними секретарями, ознайомлювалися з їх бізнес-планами, планами роботи... Наша програма ні в якому разі не повинна руйнувати корпоративну пам'ять. Ми розуміємо, як цю пам'ять важливо зберегти. Проте, коли нові люди вступають до новоствореного підрозділу, вони вносять новий поштовх, нові навички, нові ідеї, і в цьому немає нічого поганого...» [30]

На думку голови Управління, багато людей поки що не можуть розгледіти позитивну сторону децентралізації, так само як багато хто з них наполягає на її перевагах [23; 30]. Як стверджує міністр фінансів Р. Чарлі Макріві, досить скоро регіони побачать і оцінять економічні та соціальні вигоди програми, що впроваджується, а саме: більш доступні, індивідуалізовані послуги (у тому числі й ті, що пов'язані з освітньою сферою); державні службовці отримують набагато більше можливостей в плані кар'єрного росту в своєму регіоні та виборі місця проживання [30].

Діапазон програми децентралізації в Ірландії дуже широкий – це обумовлено державними потребами. Досить довго в думках ірландців існував стереотип, нібито урядова служба має концентруватися в Дубліні. У той час, коли столиця продовжувала зростати і отримувати величезні інвестиційні вклади, постійно перетворюючись на все більш дороге і перенаселене місто, децентралізація, за словами голови Управління, перестала бути просто правом вибору, вона

абсолютно необхідна. Позитивний досвід Ірландії у цьому складному процесі свідчить, що кластерна модель дійсно є ключем до майбутнього.

ВИСНОВКИ

Ірландія пройшла довгий виснажливий шлях від учених ченців середньовіччя до місіонерських викладачів 19-го і 20-го століть в Азії, Африці і Америці і до учнів, дослідників з-за кордону сьогодні; від епосу кельтів до всесвітньо визнаних Бернарда Шоу, Джеймса Джойса, Оскара Уайльда; від традицій, культурної і літературної спадщини до високих технологій і науки 21-го сторіччя. Пройшла гідно, не скорившись перед історичними кризами і не втративши оплоту своєї самобутності.

Зовсім нещодавно патріархальна Ірландія, яка ледь виднілася з-під Британської корони, славилася як країна, де на душу населення приходиться більше казок і легенд, ніж де інде, а тепер до цього жартівливого рекорду додалися ще й інші, цілком серйозні. На сьогоднішній день економіка Ірландії є однією з найбільш динамічних у Європі і швидко розвивається. Цей успіх обумовлений урядовою політикою капіталовкладень в освіту й індустріальний розвиток. В нагороду за це і за багаторічну кропітку наполегливу працю освітня система Смарагдового Острова була визнана однією з найкращих у світі, згідно зі звітом світової конкурентоспроможності IMD 2004 [26].

У найтяжчі часи держава підтримувала школи й університети і сьогодні продовжує інвестувати в освіту великі кошти. У країні діє більше 3 тис. початкових і більше 800 середніх шкіл, 14 технологічних інститутів, кілька педагогічних і бізнес-коледжів, сім університетів. Таким чином, в Ірландії на душу населення приходиться найбільша кількість навчальних закладів у світі.

Ірландія по праву може пишатися високим рівнем освіти свого населення – більше половини випускників середньої

школи продовжують свою освіту у коледжах і вузах. Статистики підрахували, що одночасно за парти сідають 960 тис. ірландців, не враховуючи заочників і тих, хто навчається дистанційно.

Як стверджує науковець Пітер Друкер [24], - «досягти конкурентної переваги у XXI сторіччі зможуть лише ті країни, які організують себе як суспільства, що безперервно навчаються. Зміни у таких суспільствах мають здійснюватися самими людьми й інституціями за рахунок створення нових знань, накопичення інтелектуального ресурсу і постійної комунікації між собою». Сподіваємося, що взявши до уваги негативні наслідки історичної спадщини, а також позитивні приклади розвинутих країн світу, зокрема Ірландії, Українська держава винесе для себе важливі уроки, поставивши їх на базис свого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айриш вуз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globaldialog.ru/articles>.
2. Ирландская система образования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.enterprise-ireland.ru/education/education.php>.
3. Ирландия: информация о стране [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studyflight.ru>.
4. Ирландия: общие сведения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lhm.kiev.ua>
5. Маношина Н.Б. Система образования в Ирландии. – М.: Научно-исследовательский институт проблем высшей школы, 1977. – 55 с.
6. Несколько слов «за» в пользу Ирландии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.directoria.ru>.
7. Обзор систем высшего образования стран ОЭСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comparative.edu.ru>.
8. Освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news2.ukrinform.com.ua>.
9. Проект запровадження магістерських програм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cfh.lviv.ua>.
10. Система высшего образования в Ирландии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comparative.edu.ru>.
11. Система высшего образования в Ирландии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.becon.ru>.
12. Система образования Ирландии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cnews.ru/reviews/free/edu/>

13. Система образования в Ирландии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.refcity.ru>.
14. Система освіти Ірландії [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://osvita.org.ua/abroad/edusystem/irl/school>.
15. Система среднего образования в Ирландии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lsm.ru/programs/ireland/irs1.shtml>.
16. Среднее образование в Ирландии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.intellect-tour.ru>.
17. Среднее образование в Ирландии. – Режим доступа: <http://www.lsm.ru/programs/ireland/irs1.shtml>.
18. Среднее образование в Ирландии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.studyflight.ru>.
19. Статистика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.geo.ru>.
20. Страны и народы. Научно-популярное геогр.-этнографич. изд. в 20 томах. Зарубежная Европа. Западная Европа. Редкол. В.П. Максаковский (отв. ред.) и др. – М.: Мысль, 1979. – 381 с., ил., карт.
21. Bridge to English [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.intense-plus.spb.ru/>
22. Clark B. The Encyclopedia of Higher Education. – Oxford: Pergamon Press, 1992.
23. Decentralization Implementation Plan [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hetac.ie>.
24. Drucker P.F. The Age of Social Transformation // The Atlantic Monthly; November, 1994.
25. ENQA. The European Association for Quality in Higher Education [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.enqa.net>.

26. Experience Ireland [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.educationireland.ie>.
27. Higher Education and Training Awards Council [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hetas.ie>.
28. Higher Education Authority [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.heai.ie>.
29. Ireland: a cultural encyclopedia. – Thames and Hudson Ltd., London, 1983. – 310 p.: ill.
30. Mr. Finbarr Flood in defense of decentralization. – Режим доступа: <http://www.decentralization.gov.ie>.
31. Organization and structure of the Education System in Ireland during 1976-1978 and major trends in Educational Development 1976-1978.: Brief report prepared by the Department of Education. Dublin, Ireland / UNESCO. International Bureau of Education. – 1979. – 40 p.
32. Qualifications (Education and Training) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.oireachtas.ie/>
33. Second level education [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.education.ie>.
34. Universities [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.educationireland.ie>.

Система освіти Ірландії

Роки навчання	23	18	Університети й інші вищі навчальні заклади	Педагогічна освіта	Художня освіта
Вік учнів	22	17			
	21	16			
	20	15			
	19	14			
	18	13			
	17	12			
	16	11			
	15	10			
	14	9			
	13	8	Середні загальноосвітні школи	Середні професійні навчальні заклади	
	12	7			
	11	6			
	10	5			
	9	4			
	8	3			
	7	2			
	6	1			
	5				
	4				
			Початкова школа		
			Дошкільне відділення		

Додаток Б

Класифікація типів середніх шкіл Ірландії

№	НАЗВА КЛАСИФІКАЦІЇ	ТИПИ ШКІЛ
1	За місцем проживання учнів	<ul style="list-style-type: none"> • денні школи (day schools) • пансіони (boarding schools)
2	За джерелом фінансування і особливостями управління	<ul style="list-style-type: none"> • середні школи (secondary schools) • професійні школи (vocational schools) • суспільні школи (community schools) • загальноосвітні школи (comprehensive schools)
3	За формою власності	<ul style="list-style-type: none"> • приватні школи (private schools) • державні школи (national schools)
4	За гендерними розмежуваннями	<ul style="list-style-type: none"> • спільні школи • роздільні школи

Додаток В

Структура середньої освіти Ірландії

№	НАЗВА НАВЧАЛЬНОГО ЦИКЛУ	ВІК УЧНІВ	ТЕРМІН НАВЧАН -НЯ	ДОКУМЕНТ, ОТРИМАНИЙ ПО ЗАКІНЧЕННЮ ЦИКЛУ
1	Цикл молодшої середньої школи (Junior Cycle)	12-15	3	Сертифікат про закінчення циклу молодшої середньої школи (Junior Certificate)
2	Перехідний рік (Transition Year)	14-15	1	-
3	Цикл старшої середньої школи (Senior Cycle)	15-17	2	<p>☞ Атестат про середню освіту (The Leaving Certificate)</p> <p>☞ Сертифікат про отримання професійно-технічної освіти (The Leaving Certificate Vocational Programme (LCVP))</p> <p>☞ Сертифікат про прикладну підготовку (The Leaving Certificate Applied (LCA))</p>

Додаток Г

Ступені, що присвоюються університетами Ірландії

Роки навчання

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

_____ P M _____ D _____

Педагогіка

_____ B M _____ D _____

Гуманітарні науки

_____ B _____

Теологія

_____ B _____ M/D _____

Архітектура

_____ B B _____ B D _____

Право

_____ P _____ B M _____ D _____

Соціальні та економічні науки

_____ B _____ M _____ D _____

Менеджмент

_____ B _____ M _____ M D _____

Комерція

_____ B _____ M _____ D _____

Точні та природничі науки

_____ B _____ M _____ M/D _____

Інженерна справа

_____ _____ B _____ M D _____

Лікарська справа

_____ _____ B _____ M _____ D _____

Ветеринарія

_____ _____ B _____ _____ M/D _____

Сільське господарство

P – професійне звання

B – ступінь бакалавра

D – ступінь доктора філософії (PhD)